

**IZ  
STANJEVEC DO  
FARKAŠOVEC  
str. 3**

**ROMANJE  
V  
MEĐUGORJE  
str. 6**

# Porabje

**ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM**

**Monošter, 22. oktobra 1998 ❁ Leto VIII, št. 21**

## RONDO

Spomnimo se še, kako so začeli na začetku poletja kopati v našem mestu. S tem so nam in seveda vsem obiskovalcem mesta povzročili nemalo nevšečnosti. Imeli smo občutek, da se dva, tri mesece nič ni premaknilo, se nič naredilo. Prej obratno. Okrog nas je bilo vse več jarkov, lukenj, zaprtih cest in pločnikov. Potem smo počasi vseeno začeli opazovati, da se v središču našega mesta pripravljajo nekaj lepega. Ceste, pločniki so dobili novo prevleko, posadili so

nova drevesa, okrasno grmovje, rože... Ograje, kandelabri, koši za smeti, klopi - vse to je v stilu, bi lahko rekli. Središče mesta diha, ima svoj milje. Pred kratkim pa je začel veljati tudi nov prometni red v Monoštru. Glavno križišče so spremenili v rondo, pravzaprav v dvojni rondo. V tem križišču je toliko novih prometnih znakov, da se vozniki kar lovijo, kdo ima prednost ali komu jo morajo dati. Za ilustracijo pa šalo zna nega monoštrskega upo-

kojenca, šaljivca, ki je ob novem načrtu križišča dejal: "Fantje, meni ta načrt ni všeč... Saj veste, da rad kolesarim. Kaj pa bo, če bom v bližnji mesnici kupil meso in bom potem slučajno zašel v ta dvojni krožni promet. Preden bi še našel prave poti iz njega, se mi bo meso pokvarilo..."

Upajmo, da se starejšemu gospodu kaj tako hudega vseeno ne bo zgodilo, sploh če vemo, da so ob rekonstrukciji centra nastale tudi kolesarske steze.



In tudi vozniki se bomo kmalu navadili novega prometnega reda.

Obnovljeno središče in novo križišče (investicija je stala približno 130

milijonov forintov) je 16. oktobra predal svojemu namenu Jenő Maninger, državni sekretar ministrstva za promet in zveze.

-M.S.-



## Izzivom moraš iti nasproti

15. oktobra delavci podjetja Dometal - kljub temu, da so bili v službi - niso delali. Ta dan je praznovalo namreč podjetje, katerega lastnik je porabski Slovenec Laci Domiter, 25. obletnico obstoja.

O tem, kako se je začela njegova podjetniška pot in kako je prišel do današnjega položaja ter otvoritve novega obrata, je povedal naslednje:

"Leta 1973 sva skupaj z očetom zadnjič prestopila prag tekstilne tovarne. On je namreč šel v pokoj, jaz sem postal podjetnik. V 70-ih, 80-ih letih sem se ukvarjal predvsem z avtokleparstvom in opravljal razna ključavničarska dela. Od l. 1985 smo v kooperaciji z

avstrijsko firmo začeli proizvajati embalažo za buteljke. Izvoz se je v tistem obdobju odvijal preko firme Metrimpex, sicer s precejšnjimi težavami, kajti potrebovali smo nešteto dovoljenj, ki smo jih lahko dobili le v Budimpešti. V tem času smo imeli šest zaposlenih, v tujino smo izvozili 70 odstotkov naših proizvodov.

L. 1991 je v Monoštru bila zgrajena tovarna Opel in z njo nešteto možnosti za podjetnike. Sodelovali smo pri izgradnji same tovarne, narkar smo postali kooperanti (dobavitelji gumijastih plaščev ter odbijačev) tovarne Opel. L. 1994 smo se preselili na novo lokacijo, v industrijsko cono, kjer se nahaja tudi Opel. V tem času je pod-

jetje imelo že 35 delavcev. Firma se zadnje čase vse bolj integrira v avtomobilsko industrijo."

Obletnice se je udeležil tudi podpredsednik slovenskega parlamenta g. Andrej Gerenčer, ki je v svojem govoru poudaril, da upa, da bo Laci Domiter za vzgled tudi drugim Slovincem v Porabju, kajti dokazal je, da moraš iti izzivom nasproti, da bi dosegel rezultate. Vse kaže, da se izzivov in tveganja nikoli ni bal, le tako je lahko prišel od navadne delavnice s štirimi ljudmi do podjetja, v katerem nudi delo 35-im delavcem.

-M.S.-

## Moji dečki so super podje

*Porabski Slovenci pa Slovenci v Sombotelu (bodoča manjšinska samouprava), se dosta leko navčimo od Gradiščanski Hrvatov. Na začetki oktobra so zorganizirali Dneve hrvatske kulture. Ka se je samo dalo, so vse vküper povezali. Iz bližine Rijeke so v Somboteu pozvali šaulare, pevski zbor, folklorno skupino, škonike, politikuše, hrvatskoga veleposlanika (nagykövet) iz Budimpešte, turistične delavce, narodnostne voditele... Meli so znanstveno (tudományos) konferenco na Visoki pedagoški šauli v Sombotelu, turistično razstavo (kiállitás) v Galeriji Savaria Tourist, sveto mešo v püspekojski cerkvi, kulturni gala program v Županijskom kulturnom centri, hrvatsko večerjdo v Ribji čardi s hrvatskimi goslarji na tamburice, koštavanje hrvatski in madžarski vin v Skanzenji (Muzejski vesti)...*

*Zmejs pa so se vsi dobro počutili. Gradiščanski Hrvati zato, ka so dobili goste iz njine matične domovine, gostje iz Hrvatske pa zato, ka so se leko srečali z lidami svojoga naroda na Madžarskom, publika pa za toga volo, ka je čüla, vidla, doživejla lejpi program. Večinski vogrski narod pa je leko vüdo, ka kak je tau lepau, če se narodi poštüjejo, in kelko pri tom leko pomagajo manjšinci.*

*Ge sam se pogovarjdo z Mladenom Žmakom, voditelom moškoga pevskega okteta „Klapa Grobnik“ iz Hrvatske.*

\*\*\*

- Trnok sam rad, ka se za program naše klape iz Čavla tü v Železni županiji brigajo (zanimajo) nej samo tü živeči Madžari na Hrvati, liki porabski Slovenci tö. Čavle je en mali kraj blüzi Rijeke. K vam na Vogrsko smo prišli zato, ka so nas pozvali Gradiščanski Hrvati iz Železne županije. Ovak pa mi mammo lejpe spomine iz Slovenije tö. Zato, ka se spravlamo z muziko in spejvanjom, smo dostakrat gostje v Koperi, Ankarani pa in drik. Zato se vüpam, ka naši stiki (kapsolatok) s Slovenijo vsigder baugši baudejo... Ge sam majstro naše klape (skupine), štera v tej formi dela eno leto. Pred tremi mejseci smo začnili s svojim rednim programom, te smo prvo paut gorstapili. Tü v Sombotelu pa zdaj prvič zvün naše hrvatske države. Trnok dobro se počütimo tü pri vas in se vüpamo, ka té naš prvi obisk nede ge naše zadnje srečanje pri vas.

- Gnes ste drugi dén v Sombotelu. Ka ste pa včera delali?

- Včera večer smo meli nastop (fellépés) v Županijskom kulturnom centri (MMIK). Tü smo nutri pokazali recitacijsko (versmondó), pevsko, glasbeno pa plesno kulturo naše Primorsko-goranske županije. Morem povödati, ka smo meli trnok velki uspeh (siker). Pri tem so nam pomagale domače gradiščansko rovačke kulturne skupine iz Železne županije tö.

- Kak tau, ka ste takši kratek čajt tak visek nivo dosegli?

- Mi smo svoje delo resno vzeli, na keden tri probe mammo, moji dečki so rejšan super podje, pošteno delamo, kak se šika... Tau pa gda nas, kam koli pridemo, vseposedik samo hvalijo, nam eške več mauči dá, pa se eške bole trüdimmo. Zato pa se vüpam, ka mo vsigder baukši. Dosta-dosta trüda pa čajta ponücamo za našo aktivnost, depa zato, ka je publika zadovolna, nam je nej škoda za te trüd in čas.

- Kak vam je na miseu prišlo, ka se zberete v eno pesmarsko klapo?

- Tak se je začnilo, ka sam ge prišo v osnovno šaulo v Čavle, kak učiteu glasbe (spejvanja in muzike). Spozno sam par lüdi, šteri so pravili, ka bi dobro bilau, če bi nika naredili, ka bi naš kraj kulturno bole živ büu, pa smo se te cuj spravili.

- S kakšnimi meštrijami se vaši členi spravljajo?

- Vsakši má svojo meštrijjo, zvün mena je niške nej glasbeni profesionalc. Geste med nami automehanik, profesor, zobozdravnik ptt. Najbole glavno pa je tau, ka vsi čütijo trnok velko lübezen do svoje narodne pesmi.

- Nej vam je bilau žmetno nagovoriti, nanjé vzeti lüdi, ka naj pridejo v pevski zbor? Gnesnaden, vejte, se vsi samo nikam paščijo (hitijo), penaze slüžijo, takšo silo majo, ka eške po poštüjaj tö telefonérajo...

- Sploj nej, ka naši lidgé celau radi majo pesmi pa spejvanje, radi majo zabavo (szórakozás), se veselijo, če so vküper...

- Ste meli z Gradiščanskimi Hrvati kakšne pogovore tá dva dni?

- Ja, mi smo zdaj tü najbole zavolo nji, uni pa so tü zavolo nas. Tau pa ranč zato, ka naj se s kem večkrat srečamo tisti, ki smo členi enoga in istoga naroda, če rejšan živimo v dvej različni državaj... Uni so v leti bili pri nas v Čavljaj, in vüpamo se, ka mo se nakraci pá videli.

- Na odri (színpad) začne plesati folklorna skupina, ranč tak iz Hrvatske, so uni tö vaši, je poznate, ste vküper prišli?

- Ja, poznamo se, uni so naši sausadge, iz občine Kraljevica, tau je folklorna skupina Križišče.

- Tak vejim, ka v Sloveniji mate žlato tö.

- No, ge osebn sam iz Istre doma, pa vejmo, ka v Istri Slovenci tö živejo, tak ka ge mam v Ljubljani tetrico, pa zato volo tö sam



*Klapa Grobnik dobro klapa. Voditeu okteta tretji z lejve.*

fejst navezani na Slovenijo.

- Na začetki ste omenili, ka s slovenskimi kraji tö mate sodelovanje.

- Naša klapa dostakrat gostuje (vendégszerepel) v Sloveniji tö, ta gostovanja so nam v lejpom spomini. Bili smo v Goriških Brdih,

v Koperi, v Ljubljani, v Ankarani, v Bistrici ptt. Vü-pamo se, ka gnauk k vam, v Slovensko Porabje na Vogrskom tö leko pridemo. Toma bi se trnok veselili.

Besedilo in posnetek: **Francek Mukič**

## NA VRSTI JE SLOVENIJA Z GORIČKIM

Avstrijska stran je v Svetem Martinu ob Rabi slovesno označila začetek nastajanja in delovanja krajinskega parka Raab-Örség (in Porabje)-Goričko, Železna županija pa je odprla v tri države segajoči park v nedeljo, 11. oktobra v Öriszentpétru.

Na naši strani zajema krajinski park 27 vasi z okoli 8 tisoč prebivalci, kot konkretno dejanje začetka pa so položili temeljni kamen za gradnjo informacijskega središča parka. Zdjaj je na vrsti Slovenija z Goričkim, kjer priprave kasnijo zlasti zaradi največjega projekta, obnove gradu pri Gradu.

Krajinske parke ustanavljajo zato, da bi v njih ohranili naravno in kulturno dediščino, in tudi zato, da se dvigne raven življenja v teh okoljih. Avstrija ima skupaj s tridržavnim parkom v Slovenijo in Madžarsko kar trideset krajinskih parkov, kar nekaj idej za to obliko čezmejnega sodelovanja pa je bilo slišati tudi na nedeljski slovesnosti v Öriszentpétru.

Vse do nedavna je naša stran omenjala zgolj Örség-Stražno krajino, na otvoritvi pa so govorili tudi o Vendvidéku, kar je seveda neustrezen - čeprav zgodovinsko lahko točen - izraz za Porabje. V sobodni terminologiji, ki nas

taja tudi ob oblikovanju tridržavnega krajinskega parka, bi se morali odreči Vendvidéku in se odločiti za Rába-vidék, kar je mnogo primernejši izraz za Porabje. Morda se komu zazdi pikolovstvo, spotikati se v terminologiji,

občine aktivneje s svojimi konkretnimi načrti vključijo v tridržavni krajinski park. Denar za programe sofinancira tudi Evropska skupnost, vendar tedaj, ko so znani natančni projekti, za katere bo porabljen de-



*Na tej vzpetini ob Öriszentpétru so položili temeljni kamen za gradnjo informacijskega središča parka, ki ga bodo zgradili s pomočjo Evropske skupnosti (eR)*

vendar običajno pravimo, da je "hudič v podrobnostih".

Porabje sodi v tridržavni park najmanj tako kot Stražna krajina. Vsaj doslej se je pokazalo, da so v Železni županiji nekoliko bolj poudarjali vlogo naselij v Stražni krajini kakor v Porabju. Zdjaj, ko so projekt začeli uredničevati, je še dovolj časa, da se porabske

nar. Prav pri tem pa najbolj zaostaja slovenska stran z Goričkim. Slišati je bilo celo za napovedi, da bo izgubljenih kar 700 tisoč ekujev, vendar zadeva le ni tako kritična, če bo pohitelo slovensko ministrstvo za okolje in prostor.

eR

Štenjé

## PAVERSKA BOJNA

Bratko Kreft (1905-1997) se je naraudo v Maribori, včiu se je v Beči pa v Ljubljani. Piso je drame, igre: *Celjski grofje* (1932), *Kreature* (1934-35), *Velika puntarija* (1937), *Kranjski komedijanti* (1941-46).

V *Veliki puntariji* (parasztfelkelés) je dojspiso, kak so slovenski pa rovački pavri iskali svojo pravico, kak so šli v bojno prauti gospaudom 1573. leta. Zaman ji je dosta bilau, gospaudovi sodakov je eške več bilau, pa so dojobladali pavre. Gospaudge so vse pavre meli za veleizdajalce (hazaáruló), njihoga prejdjnoga - Matijo



Gubca - pa so na smrt osaudili, ranč tak, kak na Vogrskom Dózsa Györgya.

V igri, štero je Bratko Kreft napiso, Matija Gubec premišlava, zaka so oni veleizdajalci:

*„Veleizdajalci, ker že leta in leta čakamo na staro pravdo, ker hočemo živeti pošteno, kakor so živeli naši očetje in dedi, ker ne moremo več vleči grajskega pluga in brane, ker je glad prišel v deželo prav zato, ker smo hodili vedno na tlako, svoja polja pa prepuščali usodi. Veleizdajalci, ker krvavimo pred Turkom, gradimo utrdbe iz lastnih teles, ker gospoda noče več pomagati pri zidanju, pošiljamo deputacije (küldöttség), se ponižno klanjamo in prosimo za stare pravice - mi, kmečka raja, kmečki psi, vprežna živina, edini in poslednji soldati, ki čuvajo to zemljo pred Turki - mi smo veleizdajalci?“*

Marija Kozar

## V PORABJU RASTEJO (TUDI) TAKE GOBE



## Iz Stanjevec do Farkašovec



Tetica Sidonija več bole težko odijo, raj sedijo ali ležijo

Ves Farkašovci ma slovensko ime tó, če ranč je nej narodnostna ves. Paulek tega pa je ta mala vasnica v bližini Porabja dala dosti Slovencom nauvi dom. Vas, gde živi gnesden 350 lidi, so leta 1983 cuzakapčnili k Monoštri. Tü je najšla svoj nauvi dom še v času Austro-Ogrske, leta 1908 držina Zankoč tó, stera se je iz Stanjevec, iz današnje Slovenije preselila es, ka naj svojoj držini gvüšen krü, mlajšom včenje, starišom pa vekivečni pokoj najde. Bivši dom so zapüstiti te, gda so delali železnico. Držina Zankoč je te zgibila vekši del svojoga grünta. Ka se dalo, so gorspakivali na konjske kaule pa so tak es pripelali. Mlajši so z materjov šli peški. Te deset lejt stara Sidonija je letos 6. oktobra praznüvala 100. oblejtnico svojoga rojstva. Sidonija Ziškó je tü preživejla dvej bojne pa več gospodarski kriz.

"Dvanajset lejt sam stara bila, gda sam že na repo mogla titi. Spartoletje smo šli z dauma pa gda žetva že

vöminaula, te smo prišli domau. Prva so nas nej pistili. Prvoga augustuša leta 1914 se je začnila bojna. Moške, steri so eške nej bili 42 lejt stari, so odpelali za sodake. Moj oča so tó odišli pa so več nikder nej ojdli doma. Dačas ka so dejdek živeli, so oni delali doma, če rejsan so stari bili. Ge sam do 1916. leta v Varaši delala v dohanjovi fabriki. Tau leto mi je mrau dejdek pa sam morala doma ostati, te je cejlo delo vse name prišlo. Vse sam ge opravila pri iži, kosila pa žejla sam, eške sam ge mlatila tó."

## Odkec ste si zbrali moža?

"On je bil iz Šülinec, iz Sándorvölgya. V tistoj vesi so bili doma moje matere stariške, pa ge sam furt ta mogo ojti delat. Istina, tam sta bila dva sina, depa obadva sta v bojno odišla. Stariške so etak sami ostali, pa sam te ge vsikši keden gnauk, aj dvakrat üšla taprejk pomagat. Tam sva se spoznala z možom. On je šauštar biu, maštrijo

se je vönavčo na Nemškom."

*Ojdli ste na Slavsko, da se je meja že zaprla?*

"Po tistom je več nej slabaudno bilau titi. Včasik smo zat taprejk odišli tak, ka je nišče nej znau. Tak se je to zgaudlo, ka smo se napautili, ka mo šli taprejk na gledanje, depa sodacke so nas napamet vzeli pa so za nas strejlali. Mi smo te najbaukšo paut vöodabrali pa smo nazaj lateli."

*Mauž je gé v Dajčlandi, gé v nekdanji Jugoslaviji delo za pejnaze, aj je pa ranč soldakom slüžo. Medtem je gospa Sidonija vodila gazdijo pa ranila štiri mlajše, med sterimi gnesden samo več trgé živejo. Najmlajšega sina je pred dvejmi letami pokopala.*

*Svojo babico pa rad obišče 10 vnukov, 18 pravnukov pa 2 prapravnuka. Gospa Sidonija je praznüvala te lejpi den med svojo držino. Pozdravo jo je Károly Bauer, monoštrski žüpan tó.*

*Premalo lüstvo dobi od življenja te lejpi dar, ka več kak stau lejt lejko živé. Najgeri smo bili, ka tatica Sidonija pravi o tem, kak lejko človek takšna lejpa lejta zadobi.*

"Ne vem, ka je tau, ka tak dugo živém. Dosta sam trpala v svojom življenji, druge mlajše sam gorrnila, pa nika dobroga sam nej mejla. Varaški pop mi je gnauk tau pravo, ka zat ge tak dugo živem, ka sam trno dosta delala tačas, ka sam ládala. Pa tau je tak. Vse je dobro tačas, ka človek láda, gda več ne zmoremo, te je več nika nej dobro ge."

*Iz uredništva časopisa Porabja tudi mi čestitamo gospe Sidoniji za to lejpo obletnico.*

A. Kovač

## OD SLOVENIJE...

### Aktualni položaj slovenskih manjšin v zamejstvu

Komisija državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu je na svoji zadnji seji obravnavala aktualni položaj slovenskih manjšin v zamejstvu. Sedanji položaj slovenskih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem je članom komisije predstavila državna sekretarka za Slovence v zamejstvu in po svetu Mihaela Logar, ki je tako kot člani komisije največ pozornosti namenila prav položaju na avstrijskem Koroškem, kjer je v ospredju problematika skupnega zastopstva manjšine ter odnosov s Slovenijo.

Državna sekretarka Logarjeva je o slovenski manjšini v Porabju dejala, da "večjih problemov ni" in da sodelovanje z organizacijami ter znotraj same manjšine dobro poteka. Opozorila je tudi na odprtje konzulata v Monosturu.

V Italiji so po njenih besedah glede zaščitnega zakona potrebna zlasti stalna usklajevanja in srečanje znotraj manjšine, potrebno pa bo upoštevati potek dogodkov na italijanski strani.

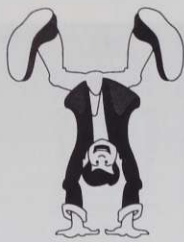
V Avstriji je v ospredju problematika skupnega zastopstva, je dejala Logarjeva in dodala, da je Zveza slovenskih organizacij edina organizacija, s katero Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu še ne najde skupnega jezika.

### Zlati boben

V ljubljanskem Cankarjevem domu so pred dnevi s slovesno podelitvijo nagrad sklenili letošnji Zlati boben, peti mednarodni oglaševalski festival tako imenovane nove Evrope. Agencija leta je postala S Team Bates Saatchi & Saatchi Balkans. Beograjska agencija je v skupnem seštevku oglaševalskega tekmovanja dobila največ točk ter za nagrado prejela zlato vrtnico.

Precej za jugoslovanskim Saatchijem so po skupnem številu točk zaostale varšavska agencija Leo Burnett, ljubljanska Futura ter agencija Leo Burnett iz Prage. Agencije in naročniki iz 20 predvsem srednje- in vzhodnoevropskih držav so v tekmovalni del celotedenskega festivala prijavi skupno 1210 del.

### Jajjaa?!?



### Vej pa don nej?!?

**Clinton Toto.** V Englandi so lani februarja odprli en „totozo“, v šterom se lidge za penaze leko stavljajo, kak dugo eške merikanarski predsednik leko ostane v Bejli iži. Gda so s tem začnili, te se je največ ludi stavilo za tau, ka de za 41 ali 44 mejsecov mogo titi. V zadnjom cajti pa se že stavljajo, ka Clintonova kariera za 6 mejsecov dojrteče. Na té toto prej dosta več ludi špila, kak na njini dvej najbolje popularni (népszerű) futbalski patiji (Chelsea, Arsenal). - *Če bi ge Clinton büu, bi prosu svoje procente (pro cente), če že po svejti telko ludi žive od njegve nevole.*

**Vömerajoči gezik.** 80 lejt

## ŠKRTI V BOLEČINAJ

stara Marie Smith Jones je zadnji človek na svejti, šteri eške guči gezik prastare kulture Eyak na Aljaski. Una je gé ovak poglavarka (törzsfőnök) 132-členskoga plemena. Zdj poma-ga jezikoslovcom (nyelvészek), ka eške brz naredijo gramatiko toga gezi-ka, prva kak sploj vömrge. Pravi, ka gda je una v šaulo odila, so škonicke bili mlajše, če so svojo matero rejč gučali. - *Starejši porabski Slovenci, šteri so za Horthyna odili v šaulo, dobro vejo, ka se je pri nas tö tau godilo. Mi se tö fejst moremo potrüditi, če neškemo, ka pridemo na tau, ka mo naslednje več samo enoga 80-lejt staroga porabskoga človeka meli, šteri de znau slovenki.*

**6 gezaro gezikov.** Blüzi telko rejči geste na svejti, pravi univerzitetni (egyetemi) profesor z Avstralske nacionalne univerze. Stephen Wurm poma-ga pri UNESCO, gde delajo velki atlas s cejloga

sveata o tisti gezikaj, šteri so v nevarnosti, ka vömrgejo. Profesor pravi, ka polonje toga vöméra, gučijo je več samo starejši lidgé. - *Pokažimo jim gezik, ka mi nemo med njimi!*

**Waleška pelda.** Waleški gezik v Velki Britaniji je tö med tistimi, šteri so v nevarnosti. Zdj, ka na Britanskem menša lüstva (Valizani, Škoti idr.) politično tö začnejo migati, njina narodnostna čutenja tö vsigder bole krepša gratüejo. Npr. tisti waleški stariške, šteri ne gučijo več po waleško, se trüdijo, ka naj se njina deca vči materni gezik njini dejdekov pa babc. - *Baukše sledik, kak nikdar? Najbaukše pa pravočasno?*

**Kamikaze.** John Kamakaze, škotski „Princ bolečine“ se je dau obesti na mesarske akle, takše, na šteraj po mesnicaj mesau visi. Osem v pleče, pa enoga v vsakšo nogau. Gda so ga po 15 minutaj dojvzeli z „gaug“, je pravo,

ka ga samo noge pečejo malo, ka je pred akcijo dosta pejški odo, pa je od toga mejer daubo na eni novej. - *Škoti so eške pri bolečinaj tö škrti? Tau bi nam tö nej na kvar bilau.*

**Komputerska bomba 2000.** Kak vejmo, če računalnike do leta 2000 ne postavijo prejk - za drage penaze -, te se dosta vse lagvo leko zgodi. V bankaj mo več dužni, kak pred 10 lejt, gda smo posojilo gorvzeli, mašinge v špitalaj se leko pobantivajo, fligarge leko dojspadnejo ptt. Zdj te po svejti spitavajo lüstvo, če bi se l. 2000 pelali s fligari ali nej. Tisti, šteri se malo razmejo na tehniko, zvekšoga raj ostanejo na zemli. Tisti, štere tehnika ne briga trnok, pa bi se zvekšoga pelali z eroplanom. - *Što de v vekšom skopci? Tau gvüšno, ka v lufti eške niške nej gor ostano.*

Fr. M.

### Pismo iz Sobote

## Ške sam živi

Ja, tak sva se vdarila s tou mojo taščo Regino, trno čedno žensko, ka sam ranč nej mogo nika pisati pa nej brodit. Zato vas vse fküper prosim, ka me razmejte, ka sam vöpisto edno pismo. Gda sam prešto, ka je vse fküper zmotala v tistom svojem pismi, me je takšen čemer zgrabo, ka sam nej mogo k sebi priti. Vej pa tak mi trbej, zakoj pa sam njoj dovolu, ka va se šla demokracijo. V toj demokraciji pa je tou vsigdar tak, ka je eden pameten, drugi pa čemerasti zavolo pameti tistoga prvoga. Za eden čas pa se vse fküper palik tak obrne, ka je tisti drugi pameten in je of prvi lagve vole zavolo toga. Zato zdaj najbolje brodim, kak naj napravim, ka moja taščo Regino, trno čedno žensko, tak prejk ličim, ka več nede pošilala pisma ta k vam v Porabje. Vej, ka je tou nej glij najbolje demokratično, ka de se ške dale samo moj glas čüo, dapa, ne morem si pomagati. Boukše tak, kak pa lagva vöula vsikši mejsec.

Vüпам, ka me razmejte pa ške bole te me razmejli, gda vam vöovadam, kak je bilou po tistom, gda je oprvin preštejla svoje pismo v Porabji. Razmej se, ka je novine dobila domou. Prineso ji je poštaš. Vej pa vejte, ka poštaši sir silo majo, dapa... Najprle se je mogo v künji dole sejsti. Tam na stoli so ga že čakale pogače, kava in eden kratki. Bole kak je gučo, ka se njemi midi, bole njemi je moja taščo Regino, trno čedna ženska, štejla svojo pismo. Gda je že brodo, ka leko dé, njemi je vtočila nouvo kavo in ške ednoga kratkoga. Ške gnouk njemi je preštejla vse lipou po redi. Dapa, tou je ške nej bilou zadosta. Poštaš je spiu sedem kav, sedem palink in mogo je pogesti cejli tanjer makovi pogač, dokejč ga je nej pistila dale po vesi. Razmej se, ka je sedemkrat

mogo poslušati njeno modrijo. Leko si broдите, kak je njegov motor vijo es pa ta po poštiji. Leko ka od pijače ali pa od toga, ka je mogo Regino, trno čedno žensko, poslušati.

Za poštašom je na rejđ prišla sousidica in pajdašica Rozina. Dapa, nej njoj štejla Regino, liki je Rozina tam za stolom vzejla novine v roke, na glas štejla, moja taščo Regino pa poslušala. Po tistim, gda je sousidica in pajdašica Rozina vse fküper preštejla že sedmič, sta se obej spakejrale in začale ojditi od rama do rama, ka bi lüdstvi pokazale, kak čedna ženska živi med njimi. Dapa, gda so vidli Regino in Rozino so klüči brz zaklepali dveri. Niške ji je nej nut püsto, zato ka je poštaš že vse vöovado, kelko vsega je mogo pretrpeti. Ške v krčmej so vsi možakari vujšli vö na zadnje dveri. Ništerni so na šanki pistili cejlo pijačo, samo naj bi nej trbelo poslušati moje tašče Regine, trno čedne ženske. Gda je tou vidla, je sousidico in pajdašico Rozino poglednola globko v oči in njoj prajla:

- Si vidla, zato do pa ostanoli zabiti, ka nika ne štejo in neškejo poslušati čedni lidi, kak sam ge.

Vüпам, ka me zdaj razmejte, zakoj sam nej dva kedna mogo k sebi priti in zakoj si čidale bole brodim o tom, kak bi naredo, ka več ne bi nika pisala. Najboukše de, ka prosim našo Marijano, štera tej naše novine dela, naj več nut ne dene njena pisma. Vüplem pa tou tö, ka njoj tej novine, v šteri je tou pismo, nedo priše v roke. Vsikši den mo čako poštaša, samo naj dobim novine v roke prle kak pa moja taščo Regino, trno čedna ženska. Če de ma pa pitala za nji, te mo pa lažo, ka je naša Marijana prajla, naj se müva doma koriva, nej pa po novinaj. Vörvlem, ka de poštaš novine dobro skrivu pred nju, vej znam ne bi rad vsigdar poslušu od njenoga pisanja. Tou človek ne more zdržati. Zdj pa moram skončati. Čüjam, ka po dvouri ojdita Regino in Rozina.

Miki

# Poročilo

## O 4-LETNEM DELOVANJU ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM, 1994-1998

### UVOD

Zaključuje se 4-letno obdobje delovanja Zveze Slovencev z uresničevanjem Statuta in programskih usmeritev.

Četudi so večdesetletna zaprtost Porabja, gospodarska, kulturna in jezikovna izoliranost od matičnega naroda ter asimilacija povzročile tolikšno škodo, da je v kratkem času ni mogoče preseči, so v tem mandatsnem obdobju bili doseženi nekateri spodbudni rezultati. Predvsem smo obogatili kulturno dejavnost slovenske narodne skupnosti, skrbeli za okrepitev slovenske narodnostne zavesti, izhajanje časopisa Porabje in založniško dejavnost ter stike z matično domovino Slovenijo. Tako je za nami obdobje povečane skrbi za lastno identiteto in narodnostni obstoj, prizadevanja za izboljšanje položaja naše maloštevilčne narodne skupnosti in izboljšano sodelovanje med sosednjima državama, Madžarsko in Slovenijo.

Ena najpomembnejših pridobitev tega obdobja je izgradnja in dokončanje Kulturno informativnega centra v Monoštru, ki ga

bosta slovesno odprla in predala svojemu namenu predsednika R Madžarske Árpád Göncz in Slovenije Milan Kučan v mesecu novembru ter seveda priprave na ustanovitev in pričetek delovanja radijske postaje v slovenskem jeziku.

Za naše uspešnejše delovanje smo pomembne spodbude črpali tudi iz meddržavnega Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, resolucije Državnega zbora R Slovenije o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov Slovenije ter Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin na Madžarskem. Seveda bo občni zbor poleg pomembnih dosežkov na boljše kritično ocenil stanje predvsem na področju gospodarskega zaostajanja Porabja in potrebe po izboljšanju dejanskega položaja maternega jezika, kjer nas čaka v prihodnje še veliko dela, da bi stanje izboljšali.

### 1. Delovanje predsedstva Zveze Slovencev

Na zadnjem občnem zboru oktobra 1994 smo izvolili 19-člansko predsedstvo Zveze. Skladno z določili Statuta smo v teh 4 letih opravljali in koordinirali celotno dejavnost naše narodne skupnosti, uresničevali programske usmeritve Zveze in sklepe občnega zbora.

Predsedstvo je vodilo in usmerjalo dejavnost naše organizacije, organiziralo in koordiniralo delovanje kulturnih skupin, športnih, gasilskih in drugih društev, sodelovalo z Državno slovensko manjšinsko samoupravo in lokalnimi manjšinskimi samoupravami, po sprejetju Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin pomagalo pri izvedbi prvih volitev v organe manjšinske samouprave. Predstavljalo je Zvezo Slovencev v pogovorih in stikih z državnimi organi Madžarske (najpogosteje z Uradom za narodne in etnične manjšine), z organi Vlade in Državnega zbora Republike Slovenije (največ z Uradom za Slovence po svetu in v zamejstvu in Odborom za Slovence po svetu Državnega zbora), sodelovalo je z manjšinskimi organizacijami v Avstriji, Italiji, Sloveniji in na Madžarskem ter z obmejnimi občinami v Prekmurju. Velik del pozornosti je bil namenjen uresničevanju Meddržavnega sporazuma o zaščiti obeh manjšin ter pripravam in zasedanjem madžarsko-slovenske mešane komisije za uresničevanje tega sporazuma.

V tem mandatsnem obdobju - od oktobra 1994 do sep-

tembra 1998 - je predsedstvo imelo 17 sej - od tega leta 1994 2 seji, leta 1995 4 seje, leta 1996 4 seje, leta 1997 4 seje in leta 1998 3 seje. Pomembnejša vsebinska vprašanja in točke dnevnega reda, ki jih je na sejah obravnavalo predsedstvo:

- naloge in program delovanja novega predsedstva;
- priprave na različne kulturne prireditve (Slovenski ples, Slovenski kulturni praznik, Porabski dnevi);
- poročilo o delovanju Zveze;
- izbiranje dobitnikov priznanja "Za Porabje";
- nagrajevanje mentorjev kulturnih skupin;
- priprave letnih programov dela;
- problematika financiranja dejavnosti Zveze in sprejemanje finančnih načrtov ter poročil;
- priprave na gradnjo Informativno-kulturnega centra in informacije o poteku izgradnje;
- ustanovitev gospodarske družbe Porabje, d.o.o.;
- problematika financiranja Informativno-kulturnega centra in priprave na ustanovitev slovenske radijske postaje;
- priprave na zasedanja mešane madžarsko-slovenske komisije za manjšine;
- sodelovanje in sporazumi o sodelovanju Zveze Slovencev z obmejnimi občinami v Sloveniji - Murska Sobota, Gornji Petrovci, Puconci in Hodoš-Šalovci;
- priprave na občni zbor Zveze in otvoritev Kulturno informativnega centra.

Pozornost je bila namenjena sodelovanju z manjšinskimi samoupravami, dosežek takšnega sodelovanja je tudi prvo srečanje

Slovencev iz celotne Madžarske v Monoštru in drugih porabskih vaseh maja 1997, ki je bilo uspešno prisrčno in odmevno.

Večine svoje konkretne aktivnosti pa člani predsedstva, predsednik in sekretarka niso opravili na sejah, temveč s terenskim delom v porabskih vaseh in na prireditvah, v sodelovanju z vodstvi manjšinskih samouprav, v okviru kulturnih in drugih društev, v sodelovanju s šolami in vrtci ali na pogovorih ter srečanjih z državnimi in drugimi organi v Budimpešti in Ljubljani.

### 2. Šolstvo in skrb za materni jezik

V Statutu Zveze Slovencev je zapisano, da bo Zveza krepila in razvijala narodno zavest Slovencev, spodbujala k učenju maternega jezika ter skrbela za narodnostno identiteto. Priznati je treba, da so v vodstvu Zveze, v nekaterih šolah in vrtcih vložili veliko truda v učenje materinščine. Ministrstvo za prosveto Republike Madžarske je po sprejemu Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin sprejelo nove učne načrte, več je v obeh državah storjeno za usposabljanje učiteljev in za pripravo novih učbenikov za poučevanje slovenskega jezika. V teh letih smo za otroke organizirali bralne tabore, tekmovanja v recitiranju, bralne značke in srečanja s slovenskimi pisatelji, likovne kolonije mladih, šolske izlete učencev po matični domovini Sloveniji in srečanja porabskih otrok z otroki partnerskih šol - Mislinja, Kuzma, Prosenjakovci, Genterovci, Gi-



Takšen je bil vrtec Tovarne svile, ko smo ga odkupili

mnazija ter Srednja strojna in tekstilna šola Murska Sobota in vrtci v Radencih in Murski Soboti.

S prizadevanjem Zveze Slovencev in organizacijske enote Zavoda za šolstvo Murska Sobota se že štiri leta vrstijo in organizirajo juljski tabori predšolskih otrok, mamic in vzgojiteljic iz porabskih vrtcev (3 leta v Radencih, leta 1998 pa v Murski Soboti), ki so se pokazali kot uspešni in potrebni. Potrjuje se, da se je z ohranjanjem jezika in slovenske identitete potrebno truditi že pri najmlajših v Porabju in v ta prizadevanja vključevati tudi starše.

Že peto leto deluje tudi oddelek slovenske glasbene šole, ki jo strokovno izvaja Glasbena šola iz Murske Sobotice. Prijavljeni otroci pridno vadijo in nastopajo na proslavah in prireditvah. V treh osnovnih šolah na Gornjem Seniku, Števanovcih in Monoštru se v zadnjih letih slovenski jezik uči okrog 150 otrok, okrog 100 malčkov pa obiskuje vrtce.

Kljub prizadevanjem učiteljev, svetovalke-lektorice iz Slovenije, boljšim učbenikom in novim učnim načrtom se odnos do maternega jezika prepočasno spreminja na boljše. Za to izboljšanje pa bi, poleg učiteljev, morali veliko več narediti starši in otroke od prvih začetkov jezikovnega zavedanja učiti tudi slovenski jezik. Še vedno se poznajo posledice, da do nedavnega odrasli in otroci niso imeli dovolj motivacije za učenje slovenskega jezika, saj ga izven šole in družine v vsakdanjem življenju niso veliko uporabljali. Učenje maternega jezika pa se vendarle začne v družini, zato bodo naši mladi starši morali začeti z večjo zavzetostjo učiti svoje otroke materniščino. Toliko bolj, ker vse bolj odprta meja, dobrososedski odnosi Slovenije in Madžarske in skupna prizadevanja za vstop v Evropsko unijo (trgovina, turizem, gospodarska menjava) vedno bolj spodbujajo znanje čimveč jezikov, tudi slovenskega.

### 3. Prizadevanja za verske obrede v slovenskem jeziku

V Zvezi Slovencev smo nadaljevali prizadevanja z bogoslužjem v maternem jeziku. Od leta 1993 se vernikom Gornjega Senika uresničuje želja po bogoslužju v slovenskem jeziku, saj vsako nedeljo prihaja iz Slovenije maševat župnik, gospod I. Camplin ter v gornjeseniški cerkvi opravlja mašo in druge verske obrede v slovenskem jeziku. V Števanovcih in Sakalovcih ima domači duhovnik maše v slovenskem in madžarskem jeziku žal le nekajkrat na leto. Tako razumljivo s sedanjim stanjem nismo zadovoljni.

Predstavniki Zveze Slovencev smo v zvezi s temi problemi že obiskali slovenskega metropolita in nadškofa dr. Franca Rodeta v Ljubljani ter škofiji v Mariboru in Sombotelu. Upamo, da se bo v prihodnjem obdobju uresničila naša želja po bogoslužju v maternem jeziku v vseh župnijah, saj je naše predloge na svojem zasedanju podprla tudi mešana madžarsko-slovenska komisija. S finančnimi prispevki smo sodelovali tudi pri obnovi cerkve na Gornjem Seniku in v Števanovcih. Z našo pomočjo in finančnimi sredstvi sta izšli tudi dve knjigi z versko vsebino: molitvenik Hvalite Gospoda in pesmarica Svete pesmi (založila Državna slovenska samouprava), obe v porabskem narečju in v slovenskem knjižnem jeziku. Molitvenik vsebuje obred maše in tekste drugih cerkvenih obredov ter molitve v narečju in slovenskem knjižnem jeziku, na podoben način pa je urejen izbor cerkvenih pesmi v knjižnici Svete pesmi.

### 4. Kulturna dejavnost

Najbogatejša v tem obdobju je bila dejavnost naših kulturnih skupin, kar je predvsem zasluga njihovih mentorjev in prek 100 članov (veliko mladih) v 7 kulturnih skupinah. Za kulturno aktivnost porabskih Slovencev velja, da je to ljubiteljska kulturna dejavnost, ki ima ob ohranjanju ljudske kulture in ustvarjanju drugih kulturnih vrednot dodatno nalogo prispevati h krepitvi jezikovne identitete slovenske narodne skupnosti. Vse naše kulturne skupine pa še v celoti ne opravljajo te naloge, saj je pri nekaterih materni slovenski jezik v celoti sredstvo komuniciranja, pri drugih pa žal pretežno le za nastope na odru.

*Mešani pevski zbor Avgust Pavel* je najbolj znana kulturna skupina iz Porabja, tako med domačini kot širše na Madžarskem in v Sloveniji. Letos bo praznoval že 60-letnico svojega obstoja in uspešnega delovanja. Program zborov je sestavljen iz priredb porabskih ljudskih pesmi ter iz zborovskih skladb slovenskih avtorjev, neguje pa tudi cerkvene pesmi. Zbor je vse od začetkov stalni gost vsakoletnih taborov pevskih zborov v Šentvidu ter številnih prireditev na Madžarskem in v Sloveniji. V zadnjih letih se je tesneje povezal s pevskim zborom Svoboda iz Trbovelj ter sodeluje na vsakoletnih glasbenih revijah zamejskih pevskih zborov Pesem ne pozna meja. V teh 4 letih je zbor nastopil na 50 prireditvah, od tega 30-krat med porabskimi rojaki, 4-krat v drugih krajih na Madžarskem, 14 nastopov je imel v Sloveniji in 2 nastopa v Italiji.

*Folklorna skupina Gornji Senik* ohranja porabsko kulturno dediščino in vsako leto sodeluje tudi na folklorne festivalu v Beltincih. Opravili so 24 nastopov, od tega 12 nastopov na Madžarskem, 11-krat so gostovali v Sloveniji in 1-krat v Avstriji.

*Folklorna skupina Sakalovci* je ustanovljena leta 1997 in prav tako pleše predvsem porabske ljudske plese s svežimi koreografijami. Doslej so nastopili 6-krat, predstavili pa so se uspešno tudi že v Sloveniji.

*Ansambel Lacija Korpiča* ima bogat program in izbor

večinoma porabskih ljudskih pesmi. V tem obdobju so opravili 34 nastopov, od tega so gostovali 16-krat v Sloveniji in 2-krat v Avstriji.

*Ljudske pevke iz Monoštra* negujejo predvsem domače in prekmurske pesmi. So stalne gostje na domačih prireditvah, pa tudi v Sloveniji. Nastopile so na 26 prireditvah, od tega so 8-krat gostovale v Sloveniji.

*Ljudske pevke iz Števanovec* so prav tako opravile veliko nastopov. Skupaj so nastopile 25-krat, 12-krat pa so gostovale v Sloveniji.

V okviru osnovne šole Gornji Senik že vrsto let uspešno deluje in nastopa *otroška lutkovna skupina*.

*Gledališka skupina Nindrik-indrik* je med najmlajšimi in deluje od leta 1995. Skupina ima svoje predstave v porabskem narečju. Doslej so uprizorili 3 komedije: "Dva falata pa pau", priredbo "Županove Micke" in "Gde je meja" (Kje je meja). Opravili so 36 nastopov, kar polovico vseh v Sloveniji, predvsem v Prekmurju.

Ta bežen in nepopolni pregled nastopov kulturnih skupin zgovorno kaže, kako pomembne so za jezikovni in kulturni obstoj porabskih Slovencev, pa tudi kako bogati in odmevni so bili njihovi nastopi po raznih krajih Madžarske, Slovenije, Avstrije in Italije.

K pestremu in bogatemu kulturnemu dogajanju v teh letih je potrebno dodati še nekaj odmevnih likovnih razstav in kolonij avtorjev iz Slovenije in Madžarske, kot so likovna kolonija Gornji Senik 1995, likovna kolonija Monošter 1996, razstava ob pomoči Društva upokojencev iz Murske Sobotice v Budimpešti in Monoštru, razstava v okviru Gospodarske zbornice Slovenije umetnika Romana Verasa v Monoštru leta 1997 in razstava slikarke Vide Pfeifer-Sajko v Monoštru leta 1997, ki jo je pomagal organizirati Svetovni slovenski kongres.

K vsemu temu je treba dodati še dobre stike z Zvezo kulturnih društev Slovenije in občino Murska

Sobota, ki sta omogočili številna gostovanja kulturnih skupin iz matične domovine Slovenije (bilo je 32 različnih gostovanj in nastopov) v Monoštru in porabskih kulturnih domovih ali cerkvah.

Poudariti velja, da so se med našimi ljudmi dobro prijela in uveljavile nekatere vsakoletne tradicionalne kulturne prireditve, kot so Slovenski bal, Porabski dnevi in prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku. Podobno velja za vsakoletno prireditev in sprejem ob Prazniku slovenske državnosti, ki ga od leta 1995 naprej v Monoštru vsako leto prireja Veleposlaništvo Republike Slovenije na Madžarskem, skupaj z Državno slovensko manjšinsko samoupravo in Zvezo Slovencev na Madžarskem.

V letu 1997 je Zveza Slovencev nabavila kombi, ki ogomoča lažja gostovanja kulturnih skupin doma in v tujini, pa tudi stroški gostovanj so se z lastnim prevozom precej zmanjšali.

### 5. Informiranje in založniška dejavnost

V predsedstvu smo se ves čas zavedali izjemnega pomena informativne in založniške dejavnosti za jezikovni, kulturni in narodnostni razvoj ter obveščeno naše majhne narodnostne skupnosti.

Časopis Porabje je kot štirinajstdnevnik redno izhajal v porabskem narečju in v knjižnem jeziku v nakladi 1200 izvodov. V osmih letih izhajanja se je izoblikoval v pomembnega informatorja in povezovalca Slovencev v Porabju z drugimi Slovenci in matično domovino. Skoraj vsaka družina v Porabju ga prejema in tako je naša narodna skupnost obveščena o vseh dogajanjih in zanimivostih v naših krajih, pa tudi širše v matični domovini in svetu, tako v narečnem kot knjižnem jeziku. Pred kratkim je bila po naročilu Javnega sklada za narodne in etnične manjšine opravljena posebna raziskava vseh manjšinskih

časopisov na Madžarskem. Kar 34 % bralcev Porabja se je odzvalo na raziskavo in ocenilo svoj časopis. Nekaj pomembnejših podatkov iz te raziskave: 92 % bralcev Porabja se šteje za pripadnike slovenske narodnosti, med bralci je 65 % žensk, le 14 % bralcev je mlajših od 30 let, velika večina pa je zadovoljnih z vsebino časopisa Porabje.

Drugi pomemben medij, ki prispeva k obveščenosti v maternem jeziku in krepi narodnostno zavest porabskih Slovencev, so narodnostne TV-oddaje na programu TV Budimpešte, "Slovenski utrinki". Gre za oddaje o dogodkih in življenju Slovencev na Madžarskem. Te oddaje iz studia Sombotel postajajo vse bolj gledane.

Ljudje ob slovensko-madžarski meji z veseljem spremljajo tudi radijsko oddajo "Panonski odmevi" na radiu Murski val iz Murske Sobotice, ki poroča o življenju in delovanju slovenske skupnosti v Porabju. Od leta 1996 pa tečejo priprave na ustanovitev lokalne radijske postaje v slovenskem jeziku v Monoštru. Prostorji bodo do konca leta zgrajeni, tudi kadrovske priprave so se pričele, počakati pa moramo še na razpis in pridobitev dovoljenja za radijsko frekvenco. Tako upamo, da bomo v letu 1999 dočakali tudi lastno radijsko postajo v slovenskem jeziku.

Nadaljevala se je tudi bogata založniška dejavnost. Zveza Slovencev je vsako leto izdala Slovenski koledar - letopis Slovencev na Madžarskem po vzoru ljudskih koledarjev. Poleg tega je iz sredstev Urada za Slovence po svetu in v zamejstvu ali javnih natečajev za manjšine Rep. Madžarske izdala in sofinancirala še naslednje knjige in publikacije:

- leta 1994: *Srebrni breg - Srebrni bregj* (zbirka novel prekmurskih avtorjev Ferija Lainščka, Milana Vincetiča in Mikija Roša);
- leta 1995: *Valerija Perger - Tudi to je slovensko Porabje* (zbirka esejističnih razmišljanj);

- leta 1997: *Marija Kozar-Mukič: Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem* (etnološka študija in slovar);
- leta 1998: *Francek Mukič: Slovenska slovnica/Szlovén Nyelvkönyv* (priručnik za učenje slovenskega jezika);
- Irena Barber: *Življenje je kratko* (zbirka zgodbic v porabskem narečju);
- *Marija Kozar-Mukič: Etnologija Slovencev na Madžarskem*.

Slovenska narodna skupnost na Madžarskem je tako v 4 letih bogatejša za 6 knjig. V Zvezi Slovencev pa v prihodnjih mesecih namepravamo izdati še prospekt o Porabju (za turistične namene) in Porabsko kuharico.

## 6. Slovenski kulturno-informativni center

Slovenska narodna skupnost na Madžarskem je že pred leti predlagala in



Slovenski kulturno-informativni center v času gradnje

zahtevala ustanovitev radia v slovenskem jeziku in boljše pogoje za delovanje slovenskih kulturnih skupin in drugih društev. Tako je leta 1996 Zveza Slovencev odkupila za te namene prostore bivšega vrta Tovarne svile v Monoštru. Sredstva za odkup v znesku 30 milijonov forintov je iz proračuna zagotovila matična domovina Slovenija.

Zahtevo po lastni radijski postaji in izgradnji Kulturno-informativnega centra je na svojem zasedanju podprla tudi meddržavna mešana madžarsko-slovenska komisija za manjšine. Pripadniki slovenske narod-

ne skupnosti v Porabju pričakujemo od svojega centra, da bo prispeval k ohranitvi in izboljšanju znanja slovenskega jezika, k ohranjanju in predstavitvi naše kulture, nudil boljše pogoje za vaje, priprave in nastope naših kulturnih skupin, pa tudi postopno izboljševal gospodarski položaj, saj bo v Centru delovala tudi slovenska restavracija, razstavna in konferenčna dvorana. Izgradnja Centra v Monoštru, ki bi ga lahko imenovali "Slovenska hiša" je v zaključni fazi in ga bosta predsednika Madžarske in Slovenije v mesecu novembru slovesno izročila svojemu namenu. Center smo začeli graditi leta 1997. Gradnjo tega doslej najpomembnejšega objekta so nam omogočila finančna sredstva Republike Slovenije, Republike Madžarske in najeti bančni krediti.

Republika Slovenija je zagotovila naslednja sredstva:

- Urad za Slovence po svetu in v zamejstvu 70.000.000 Ft,
- Mestna občina Murska Sobota 500.000 Ft,
- Zavarovalnica Triglav, enota Murska Sobota 500.000 Ft,
- LB Pomurska Banka Murska Sobota 300.000 Ft.

Republika Madžarska je prispevala:

- Urad za narodne in etnične manjšine 8.000.000 Ft,
- Mestna občina Monošter 20.000.000 Ft,
- Državna slovenska manjšinska samouprava 5.000.000 Ft,

- Županija Vas, Sombotel 3.000.000 Ft,
- Zveza Slovencev (iz privarčevanih sredstev) 11.000.000 Ft.

Manjkajočih 50.000.000 Ft sredstev pa je v obliki kredita za dobo 5 let pri banki OTP és Kereskedelmi Bank Rt.

Ob izjemnem narodnostnem, kulturnem in informativnem pomenu Centra (radio bo predvidoma pričel delovati v letu 1999) je treba še poudariti, da bo v njem zaposlenih okrog 20 mladih ljudi iz Porabja.

## 7. Raziskovalna dejavnost

V vodstvu Zveze Slovencev smo podpirali tudi prizadevanja na področju znanstveno-raziskovalnega dela in proučevanja položaja naše narodne skupnosti. Nadaljevala so se raziskovanja o porabskih Slovencih, pri čemer sta se najbolj angažirala Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani in Odbor Slovenske akademije znanosti in umetnosti za preučevanje narodnih manjšin.

Med najbolj odmevnimi raziskovalnimi projekti je bilo znanstveno-kulturno srečanje v Murski Soboti spomladi 1998 na temo Živeti z mejo. To znanstveno srečanje sta organizirala Odbor Slovenske akademije znanosti in umetnosti za preučevanje narodnih manjšin in Inštitut za narodnostna vprašanja. Udeležili so se ga predstavniki manjšinskih organizacij in ugledni strokovnjaki (Porabje so zastopali: dr. Katarina Munda-Hirnök, dr. Zinka Zorko, Valerija Perger, Francek Mukič, Marijana Sukič in Jože Hirnök) za manjšinska vprašanja. Razpravljali so predvsem o pomenu maternega jezika za manjšine, manjšinski kulturi in njeni informativni dejavnosti. Pomembna je bila sklepna misel simpozija, kako ohraniti in razvijati materni jezik: *Jezik se mora uporabljati v čim več funkcijah, zato je treba vplivati na dejavnike, ki lahko k temu pripomorejo (družina, cerkev, šola, vrtci, množični*

*mediji...)*. Še kako poučno za stanje jezika v Porabju!? Zveza Slovencev je tudi soustanoviteljica Sklada Tromejnik, ki je organiziral likovno kolonijo Gornji Senik 1995, na kateri sta akademski slikarja Franc Mesarič in Sandi Červek ovekovela čudovite motive teh prelepih porabskih krajev in ljudi. Stalno je odprta razstava o življenju in delu župnika Kūharja. Organiziranih pa je bilo še nekaj drugih razstav in etnološki tabor.

Opozoriti je potrebno še na delovanje Slovenskega društva v Budimpešti. Društvo je vsako leto pripravilo prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku. Organizirali so tudi več kulturnih prireditev in likovnih razstav.

## 8. Gospodarska problematika

Gospodarska nerazvitost in brezposelnost je še naprej največji problem Slovencev v Porabju. Pri tem je znano, da je za vsako manjšino njena ekonomska moč izjemnega pomena za njen obstoj.

Doslej je na tem področju storjenega veliko premalo, kljub dejstvu, da je Zveza Slovencev že večkrat opozarjala na te probleme odgovorne dejavnike Madžarske in Slovenije. Že pred leti je prva študija o možnostih hitrejšega razvoja Porabja, ki jo je ob pomoči Gospodarske zbornice Slovenije in občine Murska Sobota pripravilo Podjetje za inženiring, pokazala, da so možnosti vlaganj in razvoja v lesno-predelovalno industrijo, kmetijstvo, sadjarstvo in kmečki turizem s spremljajočimi dejavnostmi (gostinstvo, prodajalne...). Razen tega je treba čimprej odpreti še mejni prehod Verica (Kétvölgy) - Čepinci, ki bo, podobno kot prehod Gornji Senik - Martinje, bolj povezal obe državi in odprl možnosti gospodarske menjave in trgovine.

V lanskem letu je Državni zbor Republike Slovenije sprejel posebno resolucijo o položaju avtohtonih slo-

venskih manjšin v sosednjih državah (v Avstriji, Italiji in na Madžarskem) in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov Republike Slovenije. Sprejeta resolucija zajema številne oblike pomoči slovenskim manjšinam, od politične podpore v okviru meddržavnih odnosov s sosednjimi državami do pomoči na kulturnem, jezikovnem, izobraževalnem, informativnem, gospodarskem in finančnem področju. Za krepitev ekonomske moči manjšin je v resoluciji zapisano: "Trajen in strateški interes Republike Slovenije je krepitev ekonomskega položaja avtohtonih manjšin in njihovih pripadnikov, predvsem na področju njihove avtohtone naselitve. V tem smislu je potrebno njihovo manjšinsko gospodarsko komponento vključiti v dokumente o strategiji gospodarskega razvoja Slovenije, kakor tudi v projekte medregijskega in čezmejnega sodelovanja, ki jih sofinancira Evropska unija ali druge mednarodne ustanove. Republika Slovenija te cilje dosega tako, da z različnimi ukrepi ekonomske politike pospešuje poslovno sodelovanje manjšinskih z gospodarskimi subjekti v Sloveniji. Vlada Republike Slovenije posveča posebno pozornost položaju in ohranjanju samostojnega delovanja bančnih in hranilniških ustanov slovenskih manjšin v zamejstvu... Sredstva za omenjene dejavnosti so zagotovljena s proračunom Republike Slovenije. Republika Slovenija ustanovi poseben sklad za gospodarsko sodelovanje s slovenskimi avtohtonimi manjšinami."

Za Slovence v Porabju so ta zagotovila in pomoč še posebej pomembna, saj je gospodarski položaj izredno slab. Posledice preteklosti so vidne na vsakem koraku, to obmejno območje je nerazvito, podjetnikov je zelo malo, manjšina svojega lastnega kapitala nima, prisotna pa je tudi visoka stopnja brezposelnosti. Za krepitev narodnostne zavesti Slovencev so pač nujno pot-

rebna gospodarska vlaganja in spodbujanje podjetništva. Zato porabski Slovenci upravičeno upamo, da bomo deležni gospodarske in finančne pomoči matične Slovenije in Madžarske.

Pri tem je spodbudno, da so med Porabci že prvi podjetniki in obrtniki, Zvezi Slovencev je v novem Slovenskem centru uspelo v gostinstvu in turizmu zaposliti 20 delavcev. Nekaj upanja v tej smeri pa v prihodnje daje poleg resolucije Državnega zbora tudi odprtje konzulata Republike Slovenije v Monoštru.

### 9. Financiranje Zveze Slovencev, pomoč kulturnim in drugim ustanovam

V tem mandatu se je Zveza Slovencev financirala s sredstvi iz proračuna Republike Slovenije in Republike Madžarske, pa tudi s sponzorskimi prispevki nekateri obmejnih slovenskih občin in drugih ustanov. Tako je Zveza v dobrih 4 letih delovanja za svoje dejavnosti prejela okrog 218 milijonov forintov, vključno s stroški časopisa Porabje, Porabje d.o.o. pa je za izgradnjo Kulturno informativnega centra prejelo doslej 126 milijonov forintov (kredit ni vključen).

Po sprejetju Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin je Vlada Madžarske v celoti financirala le stroške Državne in lokalnih slovenskih manjšinskih samouprav, časopis Porabje in Zvezo Slovencev pa le delno. Tako smo v teh letih iz proračuna Madžarske prejeli cca. 50 milijonov forintov, 168 milijonov pa iz proračuna Republike Slovenije. Zahvaljujoč razumevanju in finančni podpori Urada za Slovence po svetu in v zamejstvu ter Odbora za Slovence po svetu Državnega zbora je matična domovina Slovenija pomembno prispevala k uspešnemu delovanju naše Zveze, izhajanju časopisa Porabje, nastopov kulturnih skupin in še posebej k nakupu in izgradnji

Kulturno informativnega centra.

Zveza Slovencev je večji del teh sredstev namenjala za svoje dejavnosti, predvsem kulturnim in drugim društvom, šolam in vrtcem gasilskim in športnim organizacijam, Slovenskemu društvu v Budimpešti in Društvu upokojencev ter drugim programom, pomembnim za delo in življenje Slovencev na Madžarskem.

Za plače in prispevke zaposlenih na Zvezi in uredništvu Porabja smo letno namenili cca 7.000.000 forintov, torej približno 10 do 15 % vseh sredstev.

Tako smo v teh letih namenili za posamezne dejavnosti naslednja sredstva:

- za delovanje kulturnih skupin, njihove nastope in gostovanja cca. 40.000.000 Ft,
- za pomoč šolam (skupaj z oddelkom glasbene) 6.000.000 Ft,
- za pomoč vrtcem 3.500.000 Ft,
- za športna društva 1.000.000 Ft,
- za obnovo cerkva 1.100.000 Ft,
- za Društvo upokojencev 500.000 Ft,
- za Slovensko društvo v Budimpešti 400.000 Ft.

Del sredstev za delovanje pa so prispevale še občine v Sloveniji, ki so podpisale Sporazum o sodelovanju s porabskimi Slovenci (Mestna občina Murska Sobota, občine Gornji Petrovci, Puconci in Hodoš-Šalovci), Gasilska zveza Slovenije in posamezna društva s podaritvijo gasilskih avtomobilov in opreme ter drugi sponzorji. (Podrobnejše finančno poročilo bo podano na občnem zboru.)

### 10. Stiki z matično domovino in manjšinskimi organizacijami

Za ohranitev slovenske narodne skupnosti na Madžarskem so bili v tem času zelo bogati tudi stiki z matično domovino Slovenije. K zglednim meddržavnim odnosom med Slovenijo in Madžarsko smo prispevali tudi Slo-

venci na Madžarskem in naša organizacija.

Ob številnih meddržavnih sporazumih med Madžarsko in Slovenijo je bil med prvimi podpisan Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske manjšine na Madžarskem in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji. Izvajanje tega meddržavnega sporazuma spremlja posebna medvladna komisija, ki se je doslej sestala v Ljubljani, Budimpešti in v Lendavi. Na dosedanjih treh zasedanjih je komisija, kljub nekaterim pripombam obeh manjšin na počasnost in zamude pri uresničevanju Sporazuma, ugotovila, da je sporazum kvaliteten in pomembno prispeva k večji skrbi za ohranitev identitete madžarske skupnosti v Sloveniji in slovenske manjšine na Madžarskem, šolanju v maternem jeziku, kulturni in informativni dejavnosti, pa tudi stikom z matičnima narodoma in državama.

Posebno kvaliteto predstavljajo pristni in dobro razviti stiki s prebivalstvom in ustanovami v obmejnih občinah Goriškega in v Mestni občini Murska Sobota. Spomladi 1998 je Zveza Slovencev obnovila Sporazum o sodelovanju z Mestno občino Murska Sobota. Na novo pa smo oblikovali in podpisali še sporazume z obmejnimi občinami Gornji Petrovci, Puconci in Hodoš-Šalovci. V ta sklop sodijo tudi bogate oblike sodelovanja z Zvezo kulturnih društev Slovenije in občine Murska Sobota, športnimi in gasilskimi društvi ter vrsta izmenjav in gostovanj, povezana s šolami in vrtci. Nadaljevali smo tudi dobro sodelovanje z manjšinskimi organizacijami v Avstriji in Italiji. Predvsem ohranjamo naprej dobre in stalne delovne stike z madžarsko narodno skupnostjo v Republiki Sloveniji.

### Zaključek

V Zvezi Slovencev smo nesporno vložili veliko truda in naporov v izboljšanje

položaja naše narodne skupnosti, v izvajanje določil Statuta ter nalog občnega zbora iz leta 1994. Pri našem delovanju smo veliko oporo in pomoč imeli v že omenjenem meddržavnem sporazumu o skrbi za manjšine, v Resoluciji Državnega zbora Republike Slovenije o avtohtonih slovenskih manjšinah v sosednjih državah, v Zakonu o pravicah narodnih in etničnih manjšin na Madžarskem ter v sporazumih o sodelovanju z obmejnimi občinami v Sloveniji.

K našemu skupnemu delu so pomembno prispevali naši člani kulturnih skupin, mentorji, aktivisti Zveze, manjšinske smouprave, pa tudi Urad za Slovence po svetu in v zamejstvu Republike Slovenije, mestna občina Monošter ter Urad za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.

Pomembno je poudariti, da po sprejetju Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin deluje kot najvišji predstavniški organ slovenske skupnosti Državna slovenska samouprava na državni in lokalne manjšinske samouprave na lokalnih ravneh v 6 občinah. To pomeni, da interese slovenske narodne skupnosti zastopata na Madžarskem dve organizaciji - manjšinska samouprava in Zveza Slovencev. V preteklem mandatnem obdobju smo dobro sodelovali, občasno usklajevali svoje aktivnosti in se trudili, da delujemo v korist naše maloštevilčne narodne skupnosti. Kljub temu bi bilo dobro razmisliti o dopolnitvi Statuta Zveze Slovencev, da bi tako omogočili preciznejšo razmejitev pristojnosti in način delovanja obeh organizacij.

Sicer pa je na delegatih občnega zbora naloga in odločitev, da objektivno in kritično ocenijo ter ovrednotijo naše štiriletno delo.

Za Zvezo Slovencev  
na Madžarskem

Jože Hirnšek  
predsednik



## Nigdar je nej kesnau...

... ali kak pregovor pravi: "Dober pop se prej tū do smrti vči." Gnes, gda se svejt, znanost tak brž obrača, ka človek tau ne zandolej gorprijeti, tak mislimo, ka je normalno starejšo lüstvo dojgledati pa tak povedati. "Ka pa vi vejte?!" Gda se pa naši starejši lūdje malo potaužijo, gočljajo od bojne, od dosti trpenja, od žmetni cajtov, te pa mladi največkrat tak pravijo: "Tisto je bilau, če je istina bilau." Tej bola mladi samo edno pozabijo. Tau, gda njigva lejta tū odletijo, da na nji tū čaka vse kaj takšo kak gnes na njigve stariše, dejdeke pa babice. Če pa med tejm komi leko tanače dam, te bi tau samo tau bilau, da je tū pa tam buma potrebno poslušati naše starce. Ranč ne mislimo, kelko modrosti (bölcsesség) nosijo v sebi. Pa če tak mislimo, ka naši starci samo tak blaudno gledajo na gnešnji svejt, te se tū fejt vujznamo. Največkrat mi, bole mladi nej mamo cajta dosta takšega napamet vzeti, ka starejši vidijo, cenijo, depa največkrat nika ne gučijo. Zakoj bi pa? Največkrat njim tak samo takši odgovor dajo: "Ka pa vi tau vejte?"

Glede na tau, ka se ge sama že tū k toj starejšoj generaciji držim, morem povedati, ka se vsakšni den da se s starejšimi pogučavam - dosta navčim od nji. Nej dugo sam ojdla v Varaša pa sam gor poiskala mojo tatico, *Ilonó Kürmyek*, stera je 81 lejt stara. Od te starosti nakak leko povej, ka je ešče nej tak dosta, depa ranč z adosta k tomi, ka bi vse dosta od njigvoj življenji leko zvedli. K tomi zdaj na začetki ešče samo telko moremo vcuj djati, da so moja tatica takša ženska, ka so v tej lejtaj nigdar nej samo sami v sebe gledali pa vidli.

*Tatica! Vi ste se na Verici narodili. Kakša paut je vas vodila es do Varaša?*

"Tau bi spoj na dugo leko gučala. Paut je pa takša bila, ka sam se 27 lejt stara oženila v Andovce. Po dosti lejtaj - tistoga reda gda so v Varaša mladi delo dobili - smo doma razrūšili svojo ižo, pa smo se znosili v Varaš, tam smo ižo kúpili."

*Malo sva velkoga skočila, zatok vas pa prosim, malo mi gučite od vaši mladi lejtaj. Tau sam tū najgera, zakoj ste se tak kesnau ženili?*

"Tistoga reda je tūj po naši vusnicaj vsakši z zemle živo. Na Verici smo meli lejpo gazdijo, konje, drūgo živino. Dosta smo delali. Kak mala deklčina sam v Števanovce ojdla 6 lejt v šaulo. Peški 7 km-ov. Turbo na pleča pa eške edno prkau tū, pa hajde, v zimi v leti. Čūdivam se, ka smo nej betežni gratali. Tistoga reda so deklčine nej nosile lačice, nej kaputa. Na eden mali gvantec kauleg topel vacelejk, pa cejle črevle, strumfe pa hajde. Rada sam ojdla v šaulo, dobro sam se včila. Depa rada sam delala doma na zemlej tū. Tadala se včiti, je samo leko senjo stoj. Ka sam se tak kesnau ženila je zrok tau bio, ka so se starejše sestre vkraj oženile pa tačas, ka se je moj starejši brat nej oženo, nej pripelo snejau k rami, sam nej mogla vkraj, zatok ka so mi mati betežni bili. Tistoga reda je nej vse od mladine shajalo. Največkrat so stariše sprajli vkūp zakonca, pa so oni prajli, gda pa kak se boš ženo. Z bratom sva se nagnauk ženila, ge sam prišla v Andovce. Tam je bila gazdija, depa eške doma sta bila moža dva brata tū. 44-oga leta februara sva se oženila, njega so pa v bojno odpelali že junija. Paudrugo leto je nej domau prišo. Zgrableni je bio v Rusoškom pa je samo 1946. januara prišo domau. Gda sam valas dobila, ka dé domau, smo ma prauto šli. Liki če bi nej

znala, ka on dé domau, bi ga nej poznala. Strašno je vögledo. Po tistom sva začnila doma gazdijo tadala pelati. Mela sva štiri dece. 1971. leta mi je mauž mrau, deca je že gorzrasla pa tak za tri lejta smo se cejlak v Varaš znosili."

*Kak pa vaša deca?*

"Najstarejša čij je v Andovci ostala, ta se je oženila. Tej drugi trgé so pa tūj v Varaša. Vsakši ma posebe svojo ižo, stanovanje. Tisti prvi ram smo tū odali pa na tistom funtoši je zido eden sin. Drugi sin je tū stanovanje kūpo v Varaši, ta druga čerka je pa tūj v Trauštja lejpo ižo zozidala, tūj pri njej živem ge zdaj tū.

K tomi morem ešče vcuj povedati tau tū, ka sam srečna. Sploj dobre sneje pa zete mam. Stoj bi pravo, ka prej vkūp živeti je žmetno. Morem povedati, ka tak čij ka te domanji zet, Zoli, sta sploj dobriva zame, poštūjeta me, radi smo eden drugomi."

*Vam, ki ste včeni bili dela po mezevaj pa po pavarskoj, kak vam zdaj dejo dnevi?*

"Pred lejтами, gda smo eške gazdūvali, sam pri srcaj betežna gratala, tak ka sam mogla taknjati žmetno delo. Zdjaj pa je tak, ka sam se vse bole not vzela v štenje pa me vse briga, ka je v novinaj. Ge novine ka k nam odijo - Porabje tū - vse vōprštem. Etak pa vejm za vse, ka se v rosagi ali po svejti godi.

Ne vejm, če ti ovadim ali nej - neščem ka bi tak vō-

gledalo, ka se valim - liki eške geste nika, s kem se spravlam. Tau je pa, ka križanke (keresztrejtvény) rešūjem. Pred nistarnimi lejтами se je začnilo, gda sam vidla od starejšoga sina, ka se je s križankami "mantrau". Tak sam si mislila, "dejte, de si pa nauro", ka se s tejm mantraš. Depa po nistarnom cajti sam ge sama tū probala. Če se mi je kakoli malo prškalo, sam spoj rada bila. Na gnes pa, ka mi v rauke pride, vsakšo rejšim. Čij pa zet sta mi že drugi velki leksikon kūpila, tisti mi je na pomauč, če kaj ne znam. Najbole so žmetne škandinavske križanke. Na gnes pa že sam tak s tejm, ka mi ne delajo probleme te tū nej."

*Tak mislim, ka vam cajt lepau odide, cajt vam je nej dugi.*

"Baugi vala, zdravje mi slūži, liki pri nogaj sam nej dobra, etak nika trnok ne odim. Čij pa zet delata - ona je podjetnica - vodne sta nigdar nej doma. Sama sam, depa ešče etak tū malo cajta mam. Včasim si taležem, depa vsakši takši minut za zgūbo držim. Sploj pa če predse vzevam edno križanko. Tačas go ne dejem doj, ka go ne rejšim. Če sam prisiljena go doj djati, tau tū ne trpi dugo. Znauva vcuj skaučim pa "delam" tadala. Etak sam pa sploj zadovolna s svojim žitkom, samo naj mi ešče zdravje malo slūži."

I. Barber

## ... DO MADŽARŠKE

### Mesec velikih prireditev

Mesec november bo potekal v znamenju velikih, množičnih prireditev med porabskimi Slovenci.

Najvažnejši dogodek bo 18. novembra, v sredo, ko bosta predsednika Milan Kučan in Árpád Göncz tudi uradno otvorila Slovenski kulturni in informativni center v Mo-noštru.

Nekaj dni pred tem bo Mešani pevski zbor August Pavel praznoval 60. obletnico svojega delovanja. Prireditev se bo odvijala 14. novembra na Gornjem Seniku.

28. novembra bo (že v novem centru) občni zbor Zveze Slovencev, na katerem se bo ocenilo 4-letno delovanje Zveze in se bodo začrtale smeri nadaljn-jega dela.

### Izredna seja skupščine

Madžarska skupščina je imela zaradi lokalnih volitev približno enomesečni premor. Zaradi poostitve situacije na Kosovem je Zveza Nato prosila madžarsko vlado, da bi v dani situaciji lahko uporabljala madžarski zračni prostor. Po ustavi je potrebna ob taki zadevi dvotretjinska odločitev skupščine, ki je imela 14. oktobra izredno sejo. 260 poslancev je bilo za predlog, vzdržalo se jih je 6, proti so glasovali poslanci (11) stranke MIÉP.

### 1. NOVEMBER - SPREMEMBE NA MEJNIH PREHODIH

Od 1. novembra se začena zimski delovni čas na mejnem prehodu G. Senik-Martinje. Meja se bo odpirala ob 8. in zapirala ob 18. uri.

Spremljajte televizijsko oddajo  
**SLOVENSKI UTRINKI**  
vsak drugi torek ob 14.00  
na 1. programu madžarske  
televizije. Naslednja oddaja bo  
v torek, **27. oktobra 1998.**

Ponovitev v soboto,  
31. oktobra, ob 9.15, na  
2. programu.

## Romanje v Međugorje

25. septembra rano smo se na Gorenjom Seniki pred cerkvi vkuper zbrali, malo po šestoj vōri je prišo po nas autobus, kateri nas je pelo na božjo pot, romat v Međugorje k Materi Božji Devici Mariji.

Od Gorenjoga Senika naprej je autobus v vsaki vesi pobro romare, ki so šli z nami, romarji iz Števanovec, Verice, Ritkarovec so mogli priti v Monošter. Potnikom smo notik pokazali g. župnika Ivana Sušca pa mladoga kantora g. Cirila Kozarja iz Martinja.

Pot se je začnila z angelskim pozdravljenjem, z rožnim vencom pa lejpimi Marijinimi pesmi. Pelali smo se na Letenye-Goričan, prejk Hrvaške. Čedale smo se vozili, vse lagvejšo rodno zemlo smo vidli. Od Kijevo naprej se že vidijo žalostna dela, ka je bojna napravila. Podrejtji rami, gorvužgane iže brez prebivalcev, gorvužgane cerkvi. Zao, bojne so cerkve tō nej vōnjale.

Od Karlovca in njegve krajine mi je na misli prišla pesem moje prababice: *"Tam daleč, tam daleč v krpakij goraj, je s krvjov pol'jani tam vsaki stopaj. Tam daleč v Krpataj, da*

naprej. Že smo skoro vūpanje zgūbili, ka mo še te den meli sveto mešo, gda naednok naša Cilika vidli od daleč edno cerkev, stera je znotraj vōposvetjena. Naš župnik pa Ciril skočita z autobusa pogledat, če bi lahko v njej meli sv. mešo. Cerkev je lepou vret vzeta bila, ravno so se pripravlali na bučo (proščenje), ka je zavetnik te cerkvi sv. Mihael. Sveta meša je bila v hrvatskom jeziki, odgovori pa v slovenskom, v našom narečji.

(Tou sam pa eške nej povedala, ka g. Sušec perfektno gučijo hrvatski, nemški pa malo madžarski, ker so bili v Lendavi kaplan pa naše narečje tū lepou znajo, ka so rojeni v Beltincaj.) Ta velka ves, gde smo leko bili pri meši, se zove Trilj, cerkev ma dobro akustiko, mlada nūna (apāca) nas je povalila in povedala, da smo rejsan dobri lūdge. Vsaka dūša je spejvala.

na prostom. Meli smo lejpō prenočišče, 2-3 postelne sobe. V soboto v desetoj je bila madžarska meša, štirge autobusi so bili iz Nōgrāda pa še mi. Naša slovenska meša je bila v dvanajstoj vōri, potem smo šli na tisto mesto, gde se je Marija (kak tam pravijo Majka Mila) prikazala deci, ki so tam pasli čredo. Molili smo rožni venec pa spejvali. Tam na gori je pa tišina, vsaki si sede na



kamen in tijo moli. Prinesli smo k Materi Božji cvetje in svečje, prosili za njeno pomauč. Čudoviti lejpi tiji gaj, solznati obrazi, križna pot, romarji pridejo, romarji idejo. To se more videti, to nemre ta povedati. Vsaka dūša, ka je bila na tom potovanji, je prišla gor na te brejg, nišče je nej doj osto. Z nami je bilau šest mamic, od sedemdeset više, Marica pa osemdesetdvej leti stara. One so bole friške bile kak tej edni mladi, šteri smo bole na glas sapo jemali. Bili smo na domi Vicke, žao nje smo nej najšli.

Potem smo se pelali v Mostar, to mesto je ime nitno bilo že v štirinajstom stoletji. Kak ime - most - kaže, je tej varaš od vsej krajov biu povezan. Zdaj je strašno uničen, prejk smo se pelali samo telko, da bi poglednoli tisti uničeni most, steroga so madžarski sodacke nazaj naredli. Mostar je rejsan lejpi varaš mogo biti, stare zidine so strašno poškodovane. Kakšna dediščina! Vse to so prestrejrali, zaničili. Sodacke se vozijo z

modernimi pūkšami, na pau-ti smo se srečali s cejlo kampanijo s štūki. Lūstvo smo malo vidli v tom velkom varaši.

Gda smo se vrnili nazaj v Međugorje, je že bila kmica. Cerkev in okolica je lepou vōposvetjena bila, vinej pri Marijinem kipu je množica lūdi molila. Mi smo šli v cerkev, takrat se je začno rožni venec moliti, vsaka skrivnost je bila v drugom geziki, nemški, angleški, italijanski, francuški, hrvatski. Zmes so dūhovniki in redovniki lejpo zapeli pri vsaki skrivnosti. Na zadnje je pa bila Ave Marija, to je pa vsaki po svojom leko spejvo, tak ka je cerkev donila od molitve in pesmi v kesno noč. Mogli smo se posloviti od međugorske Matere Božje, hvalo dati, da smo leko prišli k njoj.

V nedelo rano smo friški bili, po zajtrki včasi na bus sedli, ka je pred nami bila še duga-duga pot. V Turjaci smo meli srečo, da smo leko meli sv. mešo. Naš župnik g. Sušec so skočili iz autobusa, kak če bi dvajset lejt stari bili. Tak je bilau, ka mo samo pau vōre časa meli, ka po tistem do meli za mladino mešo. Gda so gospaud mešo končali in dali blagoslov, so nam povedali, da več nemamo časa spejvati. Tamkajšnji opat so pa prišli iz sekeštije pa povedali, naj še spejvamo eno "Majkino", mi pa smo spejvali Marija, nebeška kraljica. Te je že cerkev puna bila z mladino pa starejšimi, ki so nas tak lepo pozdravili in poštenje dali nam, romarom. "Tou je lejpo romanje bilou," so mi romarice pravle. Ne bodejo ga nikoli pozabile.

Vse tou je samo edna drob-tina, ka sam Vam pisala. Nika vam še morem



vōovaditi. Pri sv. meši so tak lepou pridgali naš župnik, ka so nam skuze spravili iz oči. Po poti so mene stare naše molitvene knjige prosili, da bi leko z nami vret Boga molili, nazaj po poti so že znali v našom narečji moliti Oče naš in Zdravo Marijo.

Med romarji nas je bilo pet, steri smo drugič bili v Međugorji. Na toj božji poti smo bili različne starosti iz vsej porabski vesnic. Poštūvali smo se, kak če bi edna družina bili.

Gornjiseničkimi župani se lepou zavalimo, ka je nam v kratkom časi edno Marijino zastavo kūpo, stero na drugi prilikaj tō leko mamō. Bog plati Ireni Čuk, štera je organizerala to paut.

Ges bi se rada zavalila v imeni vsej romarov za finančno podporo *Javnemu skladu za narodne in etnične manjšine na Madžarskem in Državni slovenski samoupravi*. Zavali-ti se moremo tudi g. pomožnomi škofi *Jožefi Smeji*, ka so nam dūhovnega voditela poslani na to našo lejpo romarsko pot v Međugorje. Nenazadnje najlepša vala g. *Ivanu Sušcu*, župniku, ka so nas lepou vodili po dugi poti, z nami molili in svete meše za nas darovali, Bog njim plati in nasvidenje. Vej so nam obečali, ka drugič tū pridejo.



*pride pomlad, tam nede 'šo nišče več njive orat!'* Ja dragi bralci, te kraj je tū takši, iže prazne, zapuščeni domovi, deca brezi očetov. Ženske vseposedik v črni oblekaj, na cintoraj mnogo mladi pokopani. Cejlo popolden smo iskali cerkev, gde bi meli sveto mešo. Prišli smo do ene, žao ta je zaprejta bila, pelali smo se

Po meši smo brž sedli v bus pa se pelali naprej, ker se je že mračilo. Kauli paudesete vōre smo se stavili v Međugorji. Nej sam znala, ka je to velki varaš grato, pred desetimi lejtimi še nej bilo telko stanovanj, hotelov, apartmajov kak zdaj. Kapejla na prostem. Kapela velika, blūzi cerkve, kabine za spoved, vse to je prle bilo



## DARILO DRUŠTVA PRO CULTURA SLOVENICA PORABSKIM VRTCEM

V Švici že vrsto let deluje društvo slovenskih izobražencev za podpiranje kulturnega razvoja slovenskih manjšin v Avstriji, Italiji, Švici in na Madžarskem, PRO CULTURA SLOVENICA. Društvo sestavljajo slovenski izobraženci, ki del svojih dohodkov namenjajo za financiranje društev, organizacij in posameznikov (štipendije) predvsem v slovenskem zamejstvu. Aktivno sodelujejo z vsemi slovenskimi društvi v Švici, predstavniki slovenskega veleposlaništva, Slovenske katoliške misije, Aktivom učiteljev slovenskega jezika in kulture v Švici, Slovensko izseljensko matico ter z vsemi Slovenci, ki tvorno podpirajo idejo in cilje društva Pro Cultura Slovenica. Šestanjš let je društvo požrtvovalno vodil gospod dr. Ludvik Smrekar, ki je v letošnjem letu predal vodstvo gospodu dr. Vilku Gostinčiču. Bivšemu predsedniku se iskreno zahvaljujemo za požrtvovalno delo in naklonjenost, novemu pa želimo uspešno vodenje društva.

Po posredovanju gospoda prof.dr.ing. Dušana Florjančiča, ki v društvu skrbi za povezavo s Slovenijo - tudi njemu gre iskrena zahvala za vse, česar smo v Porabju doslej bili deležni - tudi porabski vrtci dobivajo vsako leto enkratno finančno pomoč društva, nekako v višini ene štipendije. Z vzgojiteljicami se dogovorimo, kako bi najkoristneje to pomoč porabili za vrtce. V prejšnjih letih smo jo na različne načine: vzgojiteljice so same kupile, kar so najbolj potrebovale, lani pa smo kupili jezikovne priročnike za pouk slovenskega jezika.

V letošnjem letu so se 4 vzgojiteljice iz treh narodnostnih vrtcev vpisale na študij slovenskega jezika - program za vzgojiteljice, na Visoko učiteljsko šolo v Sombotelu. Študijska literatura, ki jo lahko nabavijo le v Sloveniji, je za madžarske razmere izredno draga. Zato smo se odločili, da za denar velikodušnih švicarskih darovalcev nabavimo tem vzgojiteljicam osnovno študijsko literaturo. Tako smo za vsako "študentko" kupili: *J. Toporišič: Slovenski jezik I, II;* *F. Žagar: Slovenska slovnica in jezikovna vadnica* ter *Slovenski pravopis*. Z boljšim znanjem slovenščine bo tudi njihovo jezikovno delo v vrtcih kvalitetnejše, možnosti za ohranjanje slovenskega jezika pri mladem rodu pa večje.

Iskrena hvala društvu Pro Cultura Slovenica!

Valerija Perger

### ZAHVALA

V časopisu Porabje bi se rade zahvalile za pomoč, ki smo jo dobile od slovenskega društva Pro Cultura Slovenica iz Švice, posredovala pa nam jo je svetovalka in lektorica Valerija Perger.

Slovenščino se učimo na visoki šoli v Sombotelu, pri študiju pa potrebujemo slovenske strokovne knjige, ki jih lahko nabavimo le v Sloveniji. Zelo veliko ste nam pomagali, zato še enkrat lepa hvala Vam in svetovalki Valeriji.

Še naprej Vam želimo veliko uspehov!

Vzgojiteljice iz Porabja:

Agica Holec, Judita Kardoš, Iлона Nagy, Marijana Gubič

### Gozd jeseni

V gozdu je dosti različnih dreves: smreka, bor, hrast, bukev, kostanj, akacija. Jeseni je listje rumeno, rdeče, rjavo. Pod hrastom je zelod. Lahko nabiramo kostanje. Vedno več listja pada na tla, samo smreka ostane zelena.

Viktor Nemeth,  
Agošton Gyeček  
4.r., OŠ G. Senik

Jeseni je gozd pisan: rjav, rumen, rdeč, zelen. Drevje je lepo. Listje počasi pada na tla. Samo smreka ostane zelena. Jesenska narava je čudovita.

Mihaly Bajzek  
4.r., OŠ G. Senik

### JESENSKO DELO

Jesen da ljudem veliko dela. Na njivi kopljejo krompir, trgajo koruzo. V sadovnjaku dozori sadje: slive, hruške, jabolka, grozdje. Vozijo in žagajo drva, pripravljajo se na zimo.

Gabor Varga,  
Erika Cziraki  
3.r., OŠ G.

Senik

### O pomembnosti zelenjave

V naši prehrani je zelenjava zelo pomembna, ker vsebuje vitamine in rudninske snovi. Ne mine dan, da je ne bi v kakršni koli obliki imeli na mizi. Zelenjavo imajo surovo, zamrznjeno ali konzervirano. Na Madžarskem imamo ugodne pogoje za gojenje čebule, začimbne paprike in zelja. Surovo zelenjavo jemo kot solato. Človek potrebuje letno najmanj 130 kilogramov zelenjave.

Kitti Virovec  
4.r., OŠ G. Senik

### Življenje v zelenjavnem vrtu

Pri nas zaradi toplega podnebja in peščene zemlje lahko gojimo tudi zelenjavo. Paradižnik in papriko smo dobili iz Srednje Amerike. Tudi pri nas odlično uspevata. Paradižnikovo seme posejemo spo-

mladi, sadike pa posadimo na prosto v mesecu maju. Če je zemlja dobra in sproti zalivamo, dobimo mnogo plodov. Paradižnik in paprika zorita celo poletje. Na rastlini so še cvetovi, zeleni in zreli plodovi. Rastlina jeseni ovadne. Papriko gojimo za hrano in začimbo. Paprika vsebuje mnogo C-vitamina. Tudi jaz rada jem papriko in paradižnik.

Adrienn Lazar  
4.r., OŠ G. Senik

### Korenček in peteršilj

Korenček in peteršilj sta najbolj pomembni zelenjavi. Jedi z njima imajo boljši okus. Mnogo naših juh si ne moremo predstavljati brez njiju. Korenček jemo tudi surov, ima veliko A-vitamina.

Katalin Čato  
4.r., OŠ G. Senik

### Moj mucek

Imam mucka, ime mu je Pitju. Zelo rad se igra in pije mleko. Imamo pa še eno mucu. Kadar sta skupaj, se stepeta.

Viktor Nemet  
4.r., OŠ G. Senik

### Moj zajček

Moj zajček je rjave, bele in črne barve. Ima dolga črna ušesa in bele tačke. Vsakdan mu dam vodo in travo. Najraje ima suh kruh in korenje. Imam ga zelo rad.

Balaž Bajzek  
4.r., OŠ G. Senik

### Pregovori o mački

Zbral sem pregovore o mački:

- Če stopiš mački na rep, zacvili.
- Če mačke ni doma, miši plešejo.
- Čeprav mačka spi, je treba pokriti lonec.
- Kdor ne hrani mačke, hrani miši.
- Varuj se mačk, ki spredaj ližejo, zadaj praskajo.

Mihaly Bajzek  
4.r., OŠ G. Senik

### "Vsaka domovina ima svoje nebo"

Učenci osmega razreda smo se pogovarjali, oz. razmišljali o tem, komu kaj pomeni domovina:

- rojstno hišo, kjer stanujem;
- vas, kjer živim;
- mojo družino, sorodnike, prijatelje;
- šolo, kjer se učim, kjer sem se naučil prve črke in zapisal besede;
- državo, kjer se čutim varno;
- tukaj sem doma, tukaj sem se rodil, tukaj sem odrasel, tukaj hočem postati človek.

Kot Milena Batič pravi v svoji lepi pesmi "... vsaka domovina ima svojo besedo, kdor jo razume, ve: tu sem doma."

Prosimo Vas, razmišljajte tudi Vi o domovini in zapišite vaša čustva!

Viktorija Hanžek, Gabor Glavanovič, Jože Škaper, Andraš Bajzek  
OŠ G. Senik

### Naš razred

Sem učenec četrtega razreda OŠ Gornji Senik. V razredu nas je devet. Štiri deklice in pet fantov. Naša razredničarka je Eva Lazar. Je zelo prijazna in dobra učiteljica. Ona nas uči večino predmetov. Že četrto leto smo skupaj, smo kot ena družina. Včasih se dobro učimo, včasih slabo. Najdemo se v pevskem zboru, v glasbeni šoli, v plesni skupini in v dijaškem športu. Vsak dan rad grem v šolo, ker se tam veliko novega naučim in se srečam s sošolci, oni so obenem moji prijatelji.

Balaž Bajzek 4.r.,  
OŠ G. Senik

### Knjiga, moja prijateljica

Imam veliko knjig, ker jih dobivam za darilo ob različnih priložnostih. Razen tega si knjige izposojam. Najraje berem resnične zgodbe.

Agošton Gyeček 4.r.,  
OŠ G. Senik



## Gornjesenički malčki v sadjarstvu Smodiš



Sadjarstvo Smodiš iz Otovec je že nekajkrat razveselilo seničke malčke s svojimi pridelki, jabolki, hruškami...

Prejšnji teden so si pa malčki in vzgojiteljice lahko ogledali tudi sami, kje raste okusno sadje. Pospremil jih je tudi seniški župan Martin Ropoš.



## ZA SMEJ

### Turizem po vasnicaj

Pri nas je že tū pomaleg naprej prišlo, ka kakše turiste po vasnicaj sprejemajo. Turisti so spoj radi v takšoj lejpoj pokrajini. Naš Gusti je tū etognauk v ednoj veši vōvzeo edno sobo pa je tak računō, ka de cejli keden tam. Prvi večer, gda si je dojlego, je spoj trūden bio, ka se je dosta šeto po bregaj pa dolaj. Prauto zranka ga pa gonijo, gazda ga trausi pa ma pravi, ka je že tūj cajt za zajtrik.

Gusti pa: "Njajte me na meri. Ge eške spati škem pa eške neščem zajtrik gesti."

Zdaj pa gazda etak: "No, vej je pa tau nej problema, samo mi dopūstite, da lijen (rjuho) vōpotegnem z vaše postale, zatok, ka ga trbej stol (mizo) doj pokriti."

### Cigaretlin

Naš Vendel se je etognauk srečo s svojim padašom pa sta si malo prpovejđala. Padaš ga je spitavo, kak je kaj držina pa etak pa tak.

Vendel pa pravi, ka je njegva či ranč zdaj bila 18 lejt stara. Padaš se strašno čūdiva, kak cajti ta letijo. Padaš pa zdaj etak: "Pa si ji kaj kūpo na rojstni den?" Naš Vendel pa: "Nej sam ji nika nej kūpo, liki naj vidi, ka sam nej takši zaostanjeni, sam ji dopūsto, ka potejm leko kadi." Padaš pa: "Pa je rada bila tomi?" Vendel pa: "Ne morem povedati, ka bi rada bila. Tak je prajla, ka je že pred enim letom enjala kaditi."

### Ešče nej vedeti

Naša Trejza je etognauk domau prišla iz fabrike pa je na staula edno cejđalo najšla, stero je njeni mauž, Rudi piso njej. Na cejđali je etak stalo: "Draga moja Trejza! Nika se ne čemeri, nika se ne boj, leko, ka gnes pau vōre kesneje domau pridem... ali pa nigdar nej."

### Sausedje so prosili

Etognauk sta Peter pa njegva žena Ilda goste (vendégek) mejla, pri nji so bili padaši, Anton pa žena Kristina. Dugo so tam ostali, Petra žena je že dejte doj dejvala spat.

Dejte je nikak nej spalo, samo se je na milo djaukalo. Anton zdaj etak pita našoga Petra: "Pa zakoj tvoja Ilda brez toga spat klade dejte, ka bi ma malo popejvala?" Peter pa: "Že je probala, depa vsakmau so sausedje prileteli pa so tak prajli, ka naj bola dejte djauče, tau do raj poslušali."

I.B.

## Porabje

**ČASOPIS  
SLOVENCEV NA  
MADŽARSKEM**

Izhaja vsak drugi četrtrek

Glavna in odgovorna urednica  
**Marljana Sukič**  
Naslov uredništva: H-9970  
Monošter, Deák Ferenc út 17,  
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:  
SOLIDARNOST D.D.  
Arhitekta Novaka 4  
9000 Murska Sobota  
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993, se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3. zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).  
ISSN 12187062

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.